

Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma

METSÄHALLITUS

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Metsähallitus

© Metsähallitus 2006

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-494-2 (nidottu)
ISBN 952-446-495-0 (pdf)

120 kpl
Kopijyvä Oy, Jyväskylä 2006

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2006
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	28.9.2004
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	1392/623/2003
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	Retkeilyalue, Natura 2000 -alue		
ALUEEN NIMI	Hossa		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	FI1200743 Hossa ja FI1201013 Moilasenvaara		
ALUEYKSIKKÖ	Pohjanmaan–Kainuun luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	Hossan retkeilyalue, joka sijaitsee Kainuussa, Suomussalmen kunnan pohjoisosassa on perustettu valtioneuvoston päätöksellä vuonna 1979. Retkeilyalueen pinta-ala on 8 955 ha, josta 8 835 ha kuluu myös Natura 2000 -suojelualueverkostoon. Läheinen Moilasenvaaran Natura-alue tullaan liittämään retkeilyalueeseen. Hossan alueen tavoitetila on, että alue on vuonna 2012 valtakunnallisesti tunnettu ja vetovoimainen retkeilyalue, jossa alueen virkistyskäyttö, luonnon-suojelu ja aktiivinen luontomatkailutoiminta yhdistyvät esimerkillisesti. Alueen vaihtelevat metsät ja vesistöt antavat alueella vieraileville monipuolisen virkistysnautinnon. Tässä suunnitelmassa boreaaliseksi luonnonmetsäksi on määritetty Hossan retkeilyalueella 3 323 ha ja Moilasenvaarassa 407 ha. Hossan retkeilyalueella ja Moilasenvaarassa boreaalista luonnonmetsää on yhteensä 3730 ha, mikä on 38 % kokonaispinta-alasta ja 58 % kivennäismaan metsämaasta. Borealiset luonnonmetsät ja puustoiset suot jätetään metsätaloustoiminnan ulkopuolella. Hossan retkeilyalue ja Moilasenvaara on jaettu toiminnallisesti kahteen osa-alueeseen: syrjävyöhykkeeseen ja virkistyskäyttövyöhykkeeseen. Syrjävyöhykkeeseen kuuluvat Hossan erämaisisimmät osat. Näillä alueilla on vähän retkeilyrakenteita ja suhteellisen paljon boreaalista luonnonmetsää. Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on säilyttää syrjävyöhykkeiden erämainen luonne. Virkistyskäyttövyöhykkeeseen kuuluvat puolestaan ne alueet, joilla on runsaasti retkeilyrakenteita. Virkistyskäyttövyöhyke on retkeilyalueen ”palveluosa”, jonne ohjataan suurin osa alueen kävijöistä. Virkistyskäyttövyöhykkeen metsien käsittelyä säätelee Natura-luontotyyppien esiintyminen. Luontotyyppeihin kuulumattomien metsien käsittelyissä otetaan huomioon virkistyskäyttö- ja maisematekijät. Seipiniemen aluetta kehitetään erityisesti luontomatkailuyrittäjien ja ohjelmapalveluiden tarpeita huomioon ottaen. Luontokeskuksen lähiympäristöön ja Seipiniemeen tullaan hakemaan turvallisuusyistä metsästyksen kieltoaluetta. Alueelle laaditaan parhaillaan osayleiskaavaa, jossa määritellään rakentamisen sijoittuminen ja määrä retkeilyalueella ja sen lähialueilla. Retkeilyalueella on selkeä tarve eräkämppeiden lisärakentamiselle. Retkeilyalueella sijaitsevat yksityisille ja yrityksille vuokratut tontit pyritään siirtämään takaisin Metsähallituksen hallintaan tämän suunnitelmakauden aikana. Hossan retkeilyalue vahvistaa Suomussalmen matkailutarjontaa. Alue myös monipuolistaa lähi-alueen suojelualueisiin tukeutuvaa matkailutoimintaa ja lisää yhteistyömahdollisuuksia Kuusamon suuntaan. Suomeen ja Venäjän Karjalaan perustettavat Kalevala-puistot tarjoavat uusia ja suuria mahdollisuuksia yhteistoimintaan.		
AVAINSANAT	Retkeily, virkistyskäyttö, luontomatkailu, Natura 2000, Hossa, Moilasenvaara		
MUUT TIEDOT	Hoito- ja käyttösuunnitelman on kirjoittanut Samuli Sillman		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 12		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU) ISBN (PDF)	952-446-494-2 952-446-495-0
SIVUMÄÄRÄ	58 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Kopijyvä Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 e

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2006
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	28.9.2004
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	1392/623/2003
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	Statens strövområde		
OMRÅDETS NAMN	Hossa		
NATURA 2000- OMRÅDETS NAMN OCH KOD	FI1200743 Hossa och FI1201013 Moilasenvaara		
REGIONENHET	Österbotten–Kajanalands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION			
SAMAMNDRAG	Hossa strövområde, som finns i Kajanaland, i norra delen av Suomussalmi kommun, grundades 1979 genom ett beslut av statsrådet. Strövområdets areal är 8 955 ha, varav 8 835 ha även hör till skyddsområdesnätet Natura 2000. Det närbelägna Naturaområdet Moilasenvaara kommer att anslutas till strövområdet. Målet när det gäller Hossa-området är att området 2012 skall vara ett attraktivt strövområde som är känt i hela landet och att användningen av området för rekreatiönsändamål, naturskyddet och en aktiv naturturism skall kombineras på ett föredömligt sätt. Områdets varierande skogar och vattendrag ger besökarna en mångsidig rekreationssupplevelse. I denna plan har 3 323 ha av Hossa strövområde och 407 ha av Moilasenvaara angetts som boreal naturskog. Den boreala naturskogen i Hossa strövområde och Moilasenvaara uppgår till sammanlagt 3 730 ha, vilket är 38 % av den totala arealen och 58 % av skogsmarken på mineraljordar. De boreala naturskogarna och de trädbevuxna myrarna undantas från skogsbruksverksamhet. Hossa strövområde och Moilasenvaara har funktionellt indelats i två delområden: en ödemarkszon och en rekreatiönszon. Till ödemarkszonen hör de mest ödemarksliknande delarna av Hossa. På dessa områden finns det få friluftsanordningar och relativt mycket boreal naturskog. Syftet med skötsel- och användningsplanen är att bevara ödemarkszonernas ödemarkskaraktär. Till rekreatiönszonen hör åter de områden där det finns mera friluftsanordningar. Rekreatiönszonen är strövområdets ”servicedel” dit största delen av besökarna styrs. Behandlingen av skogarna i rekreatiönszonen regleras av förekomsten av Natura-naturtyper. Vid behandlingen av de skogar som inte hör till naturtyperna beaktas rekreatiöns- och landskapsfaktorer. Seipiniemi-området utvecklas särskilt med hänsyn till naturturismföretagarnas och programtjänsternas behov. Av säkerhetsskäl kommer man att ansöka om jaktförbud för naturumets näromgivning och Seipiniemi. För området utarbetas som bäst en delgeneralplan, där det anges hur mycket och var det får byggas i strövområdet och dess närområden. Det finns ett klart behov av att bygga flera ödemarkstugor i strövområdet. Strävan är att de tomter som är utarrenderade till enskilda och företag inom strövområdet åter skall övertas av Forststyrelsen under denna planperiod. Hossa strövområde förstärker turistutbudet i Suomussalmi. Området gör också den turistverksamhet som stödjer sig på närområdets skyddsområden mångsidigare och utökar samarbetsmöjligheterna i riktning mot Kuusamo. De Kaleva-parker som skall grundas i finska och ryska Karelen erbjuder nya och stora samarbetsmöjligheter.		
NYCKELORD	Strövområde, rekreatiönsbruk, naturturism, Natura 2000, Hossa, Moilasenvaara		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Samuli Sillman		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja C 12		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD) ISBN (PDF)	952-446-494-2 952-446-495-0
SIDANTAL	58 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 e

Sisällys

1 Johdanto	7
1.1 Hossan alue eri suojeluohjelmissa.....	7
1.2 Hoito- ja käyttösuunnitelma	8
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ.....	10
2 Luonto ja historia	10
2.1 Yleiskuvaus	10
2.2 Geologia ja geomorfologia	10
2.3 Vesistöt.....	12
2.4 Luontotyytit ja lajisto	14
2.4.1 Metsät.....	14
2.4.2 Suot.....	15
2.4.3 Natura-luontotyytit	15
2.5 Direktiivilajit, uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit.....	19
2.6 Historia	19
2.6.1 Retkeilypalveluiden historia.....	20
2.6.2 Kulttuurihistorialliset kohteet.....	20
2.7 Nykyinen käyttö	21
2.7.1 Retkeily ja virkistys.....	22
2.7.2 Kalastus ja metsästys.....	26
2.7.3 Luontomatkailu, ohjelmapalvelut ja maksulliset palvelut.....	26
2.7.4 Metsätalous ja porotalous	27
2.7.5 Käyttäjätyytyväisyys ja nykyisen käyttäjäkunnan profiili	27
HOITO JA KÄYTTÖ	29
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	29
4 Maankäytön vyöhykkeet.....	30
4.1 Syrjävyöhyke.....	30
4.2 Virkistyskäyttövyöhyke.....	31
4.3 Metsästyksen rauhoitusalue.....	31
5 Luonnon suojelu ja hoito	32
6 Kulttuuriarvojen suojelu	32
7 Luonnon käyttö	33
7.1 Retkeily	33
7.2 Kalastus	35
7.3 Metsästys.....	36
7.4 Poronhoito	36
7.5 Puuston käyttö	36
7.6 Matkailun yritystoiminta	39
7.7 Liikenne ja liikkuminen.....	40
8 Luonto-opastus	41
9 Opetus.....	41

10 Tutkimus	42
11 Toimenpidesuunnitelmat	42
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	43
12 Hallinnan ja hoidon järjestäminen	43
13 Yhteistyö.....	44
14 Resurssit ja aikataulu.....	44
15 Suunnitelman vaikutusten arviointi	45
15.1 Vaikutukset Natura-alueen suojeluarvoihin	45
15.2 Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset	46
Lähteet.....	47
Liitteet	49
Liite 1 Osallistaminen ja yhteistyö Hossassa	49
Liite 2 Hossan metsien hoitomenetelmät	51
Liite 3 Hossan leimikon hakkuuohje (esimerkki vuodelta 2001).....	55
Liite 4 Hossan maaston korkeussuhteet.	56
Liite 5 Ympäristöministeriön lausunto Moilasenvaaran hoito- ja käyttösuunnitelmasta	57

1 Johdanto

Ulkoilulain (606/73) mukaan valtion maalle voidaan perustaa retkeilyalue, mikäli alueella on huomattava merkitys ulkoilun kannalta. Retkeilyalueella on metsätalouden harjoittaminen, metsästys ja kalastus samoin kuin muu maa- ja vesialueiden käyttö järjestettävä siten, että ulkoilu-toiminnan tarpeet tulevat riittävästi otetuiksi huomioon. Retkeilyalueiden tehtävänä on tarjota monipuolisia, luonnonmukaisia ja helposti saavutettavia virkistysympäristöjä sekä mahdollisuuksia oppia uusia asioita luonnosta ja luonnonvarojen käytöstä. Alueet tuottavat myös puuta, marjoja, sienä, kaloja, riistaa ja muita luonnontuotteita sekä virkistyskäyttöön että muihin yhteiskunnan tarpeisiin.

Hossan retkeilyalue on perustettu valtioneuvoston päätöksellä 26.9.1979 (758/79). Yhdessä samaan aikaan perustetun Kylmäluoman retkeilyalueen kanssa, on Hossa maamme ensimmäinen valtion retkeilyalue. Hossan retkeilyalue sijaitsee Kainuussa, Suomussalmen kunnan pohjoisosassa. Retkeilyalueen pinta-ala on 8 955 ha, josta 8 835 ha kuuluu myös Natura 2000-suojelualueverkostoon. Retkeilyalueen välittömässä läheisyydessä olevan Moilasenvaaran Natura-alueen pinta-ala on 972 ha. Yhteensä Hossan retkeilyalueen Natura-alue ja Moilasenvaaran Natura-alue ovat 9 808 ha. Alueiden sijainti on esitetty kuvassa 1.

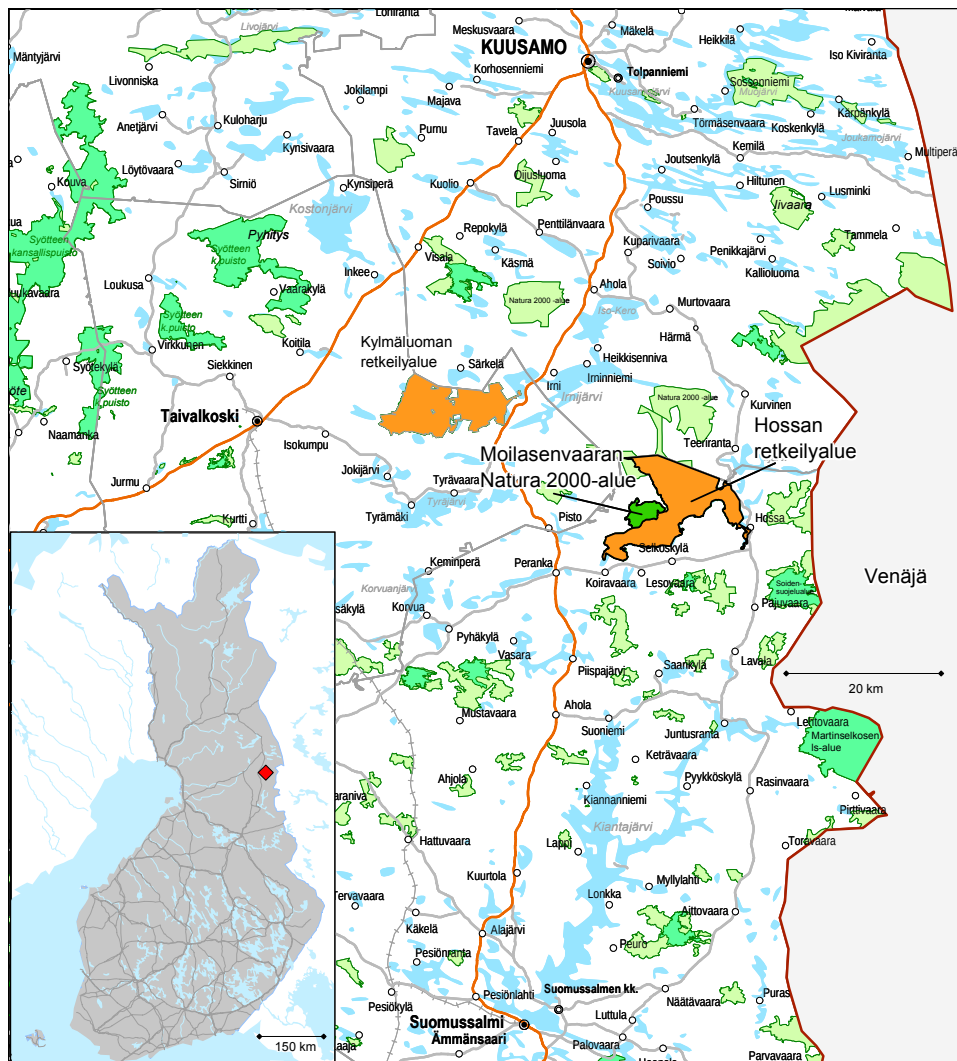
1.1 Hossan alue eri suojeluohjelmissa

Hossan retkeilyalue ja Moilasenvaara inventoitiin Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluohjelman aikana. Alueita ei kuitenkaan liitetty vanhojen metsien suojeluohjelmaan, sillä katsottiin, että alueiden luontoarvot voidaan turvata alue-ekologisen suunnittelun keinoin. Näljängän alue-ekologinen suunnitelma valmistui vuonna 2000. Suunnitelmaan sisältyivät myös Hossan retkeilyalue ja Moilasenvaaran alue.

Vanhojen metsien suojeluprosessin aikana Metsähallituksen aluejohtajat päättivät esittää Moilasenvaaran alueen liittämistä Hossan retkeilyalueeseen. Tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa Moilasenvaaran aluetta on tarkasteltu osana Hossan retkeilyaluetta. Suunnitelman vahvistamisen jälkeen Metsähallitus käynnistää prosessin, jolla Moilasenvaaran alue tullaan liittämään Hossan retkeilyalueeseen.

Hossan retkeilyalue kuuluu lähes kokonaisuudessaan rantojensuojeluohjelmaan. Ohjelman tavoitteena on rantojen säilyttäminen luonnonmukaisina ja kokonaan rakentamattomina.

Valtioneuvosto teki 20.8.1998 ehdotuksen Natura 2000 -verkoston kohteista Suomessa. Hossan retkeilyalue on yksi valtioneuvoston ehdotuksessa luetelluista luontodirektiivin mukaisista alueista (SCI-alueet). Euroopan unionin komission arvion mukaan Suomen tekemässä Natura 2000 -verkostoehdotuksessa jotkut luontodirektiivin lajien elinympäristöt ja luontotyytit olivat riittämättömästi edustettuna, joten Suomi joutui esittämään uusia Natura 2000 -alueita. Täydennettäviä luontotyyppieitä olivat mm. boreaaliset luonnonmetsät. Näihin täydennysalueisiin kuului myös Moilasenvaaran alue Hossan retkeilyalueen kupeessa. Hossan ja Moilasenvaaran Natura-alueiden toteuttamistapana on ulkoilulaki.

Kuva 1. Hossan retkeilyalueen ja Moilasenvaaran Natura 2000 -alueen sijainti. Kuvassa on esitetty myös Kylmäluoman retkeilyalueen, Natura 2000 -alueiden ja muiden suojelualueiden sijainti. © Genimap Oy, Lupa L5293, © Suomen ympäristökeskus, 2006.

Hossan retkeilyalue kuuluu Suomen ympäristökeskuksen ja BirdLifen nimeämiin Suomen tärkeisiin lintualueisiin (FINIBA). FINIBA-alueilla ei ole suojeluohjelman asemaa, mutta alueet ovat luonnonsuojelun kannalta merkittäviä uhanalaisten, silmälläpidettävien ja kansainvälisen erityisvastuun lintulajien pesimis- tai kerääntymisalueita. Osa Hossan retkeilyalueen harjuista on määritetty valtakunnallisesti arvokkaiksi harjukokonaisuuksiksi. Alue ei kuitenkaan kuulu valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan.

1.2 Suunnitteluhankkeen kuvaus

Metsähallituksen hallinnassa oleville luonnonsuojelu-, erämaa-, valtion retkeily- ja muille erikoisalueille laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma, joka ohjaa alueella tapahtuvaa toimintaa ja sen kehittämistä. Suunnitelmassa määritellään alueen tavoitetilä ja toiminta sen saavuttamiseksi sekä tarvittavat erityissuunnitelmat. Suunnitelma on uudistettava, mikäli sen laatimisesta on yli kymmenen vuotta.

Hossan retkeilyalueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelmat vuosina 1977 ja 1992. Vuonna 1992 vahvistettu suunnitelma on toteutunut kokonaisuutena varsin kattavasti. Viimeisen kymmenvuotiskauden aikana alueen metsänkäyttö on ollut kuitenkin vähäisempää kuin hoito- ja käyttösuunnitelmassa on määritelty. Puisto-osan vuotuiseksi hakkuusuunnitteeksi oli määritelty 5000 m³. Vuonna 1992 alueen hallinta siirtyi Metsähallituksen Virkistyspalveluille. Tässä yhteydessä hakkuusuunnitetta supistettiin 2000 m³/v. Viime kymmenvuotiskauden aikana retkeilyalueelta on hakattu puuta yhteensä noin 17 500 m³. Hakkuut ovat olleet harvennus- ja väljennyshakkuita.

Vuonna 1992 vahvistetun suunnitelman näkökulma on ollut toimenpidepainotteinen. Alueen tavoitetilan miettiminen on jäänyt vähäiseksi ja osin tästä johtuen myös yhteistyö keskeisten rahoitajien ja sidosryhmien kanssa on jäänyt varsin ohueksi. Vanhan suunnitelman mukaisesti rakennetut palvelurakenteet eivät vastaa kaikilta osin tämän päivän kysyntään. Tämän johdosta uuden suunnitelman laadinnassa panostettiin laajaan sisäiseen, alueelliseen ja paikalliseen osallistamiseen sekä strategiaan linjauksiin tarkkojen toimenpidesuunnitelmien sijasta.

Projekti Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelman uudistamiseksi vuosille 2002–2012 asetettiin vuonna 2000. Projektin päämääränä oli laatia alueelle ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysperiaatteita noudattava hoito- ja käyttösuunnitelma. Suunnitelmalla sovitaan yhteen virkistyskäyttö, matkailu, metsien hoito ja käyttö, luonnon- ja maisemansuojelu sekä paikallisten asukkaiden perinteiset oikeudet.

Uudistetun hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa on noudatettu ulkoilulain (606/73) 2. luvun mukaisia säännöksiä valtion retkeilyalueista, valtioneuvoston päätöstä Kylmäluoman ja Hossan retkeilyalueiden perustamisesta, retkeilyalueiden hoidon ja käytön periaatteita (Metsähallitus 1987, Laamanen 2001), valtioneuvoston periaatepäätöstä vanhojen metsien suojelusta, valtioneuvoston päätöstä Suomen Natura 2000 -esityksestä sekä luonnonsuojelualueiden hoidon ja käytön periaatteita. Moilasenvaara on liitetty Natura 2000 -ohjelmaan ns. täydennyskohteena. Uusitussa hoito- ja käyttösuunnitelmassa on huomioitu Metsähallituksen aluejohtajien päätös, jonka mukaan Hossan retkeilyaluetta laajennetaan Moilasenvaaran Natura-alueen sisältäväksi kokonaisuudeksi. Ympäristöministeriön kanssa käydyissä neuvotteluissa sovittiin, että Metsähallitus pyytää ympäristöministeriön lausunnon hoito- ja käyttösuunnitelmasta Moilasenvaaran alueen osalta.

Hoito- ja käyttösuunnitelma on toteutettu Metsähallituksen osallistavan suunnittelun periaatteita noudattaen. Paikallisille asukkaille järjestettiin yleisötilaisuus syksyllä 2000. Suunnitelman laadintaa on tukenut vuonna 2001 tehty Hossan retkeilyalueen kävijätutkimus ja Hossan alueelle laadittu matkailustrategia.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

2.1 Yleiskuvaus

Hossan retkeilyalue tarjoaa kävijöille monipuoliset harrastusmahdollisuudet vaihtelevassa ja erämaisessa luonnossa. Harju- ja järvimaisemissa risteilee noin 90 km patikointireittejä, joiden varilla on monipuolista palveluvarustusta. Reitit ovat turvallisia aloittelevallekin retkeilijälle. Alueen vesistöt ovat kirkkaita ja tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet kalastukseen ja vesiretkeilyyn. Alueen yleispiirteet ja nimistö on esitetty kuvassa 2.

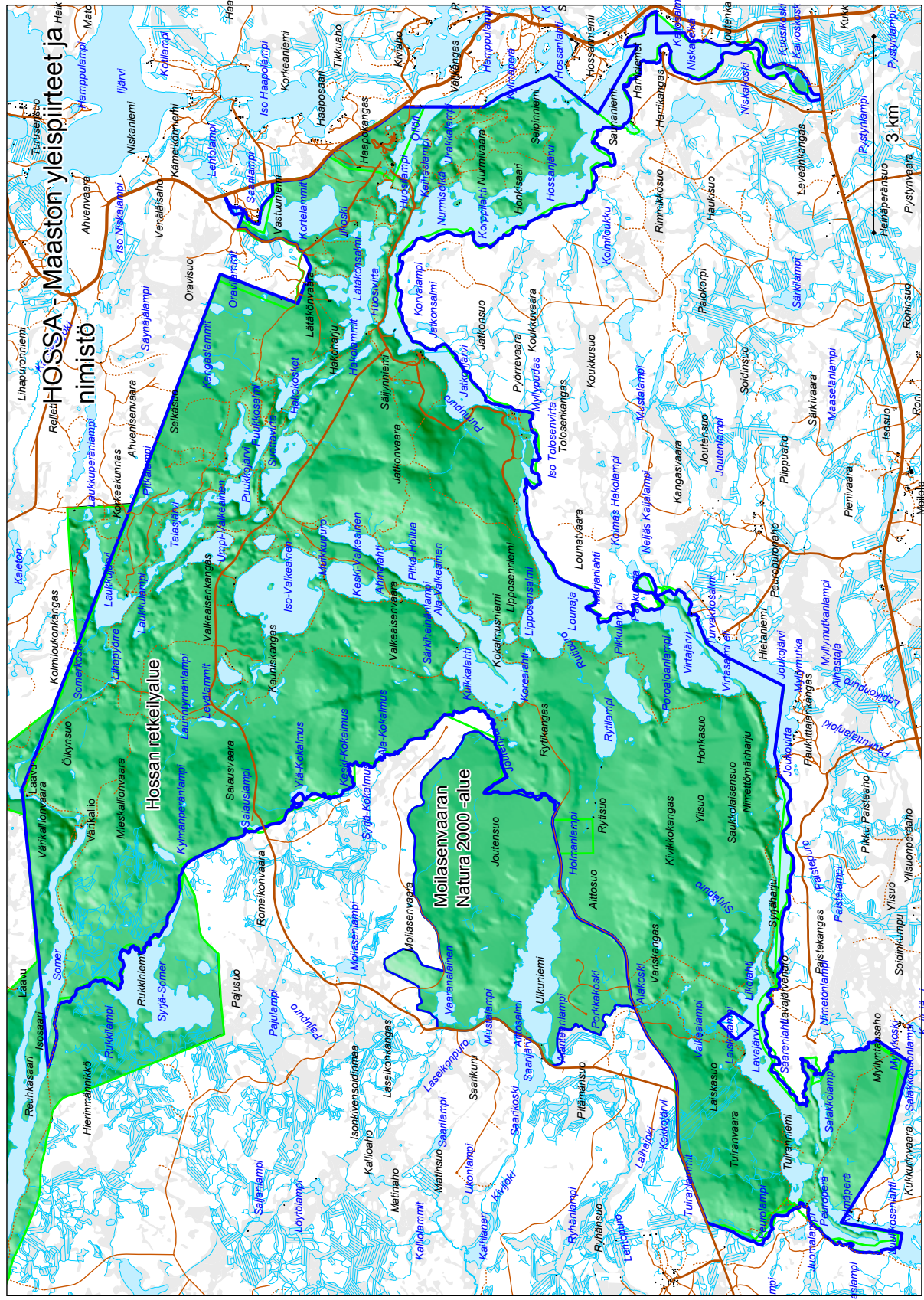
Hossan retkeilyalueella sekä retkeilyalueen lähistöllä on useita nähtävyyksiä. Luonnonnähtävyyksistä merkittävin on Julma-Ölkyn–Somerjärven rotkojärviaalue. Kulttuurihistoriallisia nähtävyyksiä alueella on useita, mm. kivilautiset asuinpaikat, Väräkallion kalliomaalaukset, Honkavaaran poroerotusaita ja Lapin haudoiksi kutsutut vanhat pyyntikuopat.

2.2 Geologia ja geomorfologia

Hossa kuuluu Kainuun–Koillismaan ylänköalueeseen. Suurin osa retkeilyalueesta on 215–250 metriä merenpinnan yläpuolella. Korkein kohta Mieskallionvaara on 299 metriä merenpinnan yläpuolella. Lähes yhtä korkealle kohoaa Salausvaara. Korkeuseroa Hossanjärven pinnasta Mieskallionvaaran huipulle on 85 m. Harjualueella paikalliset korkeuserot ovat 10–30 metrin luokkaa.

Hossan kallioperä on hyvin vanhaa peruskalliota. Hossan alue on arkeisen kallioperän aluetta, joka on iältään 3100–2500 miljoona vuotta. Vallitsevana kivilajina ovat gneissit ja migmatiitit. Alueelle ulottuu Kiannanniemen, Saarikylän ja Selkosylän kautta vihreäkivivyöhykkeen juonne. Suomussalmen vihreäkivivyöhyke, joka on Itäsuomen arkeisista vihreäkivivyöhykkeistä pohjoisin, koostuu 3000–2800 miljoonaa vuotta vanhoista emäksisistä, intermediäärisistä ja happamista laavoista ja pyroklastisista kivistä. Kallioperä on karua, mikä näkyy myös alueen kasvillisuudessa.

Hossan kallioperässä on murroslaaksoja ja siirroksia, jotka ovat syntyneet jo ennen jääkautta. Retkeilyalueen pohjoisosassa oleva Somerjärvi ja retkeilyalueen pohjoispuolinen Julma-Ölkyn rotkojärvi ovat muodostuneet samaan kalliomurtumalinjaan. Julma-Ölkky on jylhä rotkojärvi, jonka rannoilta lähes pystysuorat kallioseinämät nousevat suoraan vedestä. Somerjärvi on piirteiltään loivempi. Jääkauden jälkeiset sulamisvedet huuhtoivat Julma-Ölkyn ja Somerjoen kalliomurtumasta irtomaan, joka kerrostui muualle muodostaen harjuja ja hiekka- ja sorakenttiä. Somerjoen suulla on laaja, pyöreistä ja sileistä kivistä jääkauden aikana muodostunut kivikenttä. Hiekkaa ja muuta ainesta painavampina kivet ovat jääneet Somerjoen suulle eivätkä ole kulkeutuneet kauemmaksi.

Kuva 2. Hossan alueen yleispiirteet ja alueen nimitys. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, 2006.

Mannerjää alkoi sulaa runsaat 10 000 vuotta sitten. Jäänreuna vetäytyi kohti länttä ja luodetta. Sulava jää ja valtavat vesimassat kuljettivat mukanaan suuria määriä maa-ainesta luoden harjuja ja suppalampia. Osa Hossan harjuista on tunneliharjuja, joiden muodostuminen on alkanut tunnelissa mannerjään sisällä. Tunnelin kuluttua suuremmaksi sen katto on romahtanut, jolloin harjun kehitys on jatkunut avoimessa railossa. Huosiharju kuuluu tunneliharjuihin, sen pohjoisrinne on paikoitellen hyvin jyrkkä johtuen siitä, että harju on kehittynyt jääseinämää vasten ”muotissa”(kuva 3).

Suurin ja korkein harjujakso alkaa Ala-Ölkyn eteläpäästä ja jatkuu Laukkujärven, Hakoharjun ja Huosiharjun kautta kaakkoon. Jatkonvaaran pohjoispäässä harjumuodostumaan yhtyy lounaasta toinen ja Hossanjärven länsirannalla lännestä tuleva kolmas harjujakso. Kaikkiaan retkeilyalueen maapinta-alasta noin puolet kuuluu harjualueeseen. Harjujen rinteet ovat usein hyvin jyrkkiä, ja harjut ovat säilyneet teräväpiirteisinä. Tämä johtuu siitä, että Hossa on ns. supra-akvaatiinen eli vedenkoskematon alue. Meri ei ole ulottunut alueelle jääkauden jälkeen, joten vesimassat eivät ole päässeet muovaamaan harjuja tasaisemmiksi.

Jäätikön peräytyessä maahan peittyi sulavan mannerjään kappaleita, jotka sulivat viimeiseksi jättäen maahan suppakuoppia. Supan koko riippuu hautautuneen jään määrästä ja sen päälle keräytyneen maakerroksen paksuudesta. Hossassa suppien syvyydet vaihtelevat muutamasta metristä yli 50 metriin ja halkaisijat kymmenistä satoihin metreihin. Suurimmat ja syvimmet supat ovat harjujen ydinosan vieressä sen molemmiin puolin. Supan pohjalla on usein suo, lampi tai järvi. Suppalammet voivat olla erittäin syviä. Esimerkiksi Öllöri on 37 metriä ja Huosilampi 32 metriä syvä. Suurin osa retkeilyalueen pienistä järvistä on suppalampia.

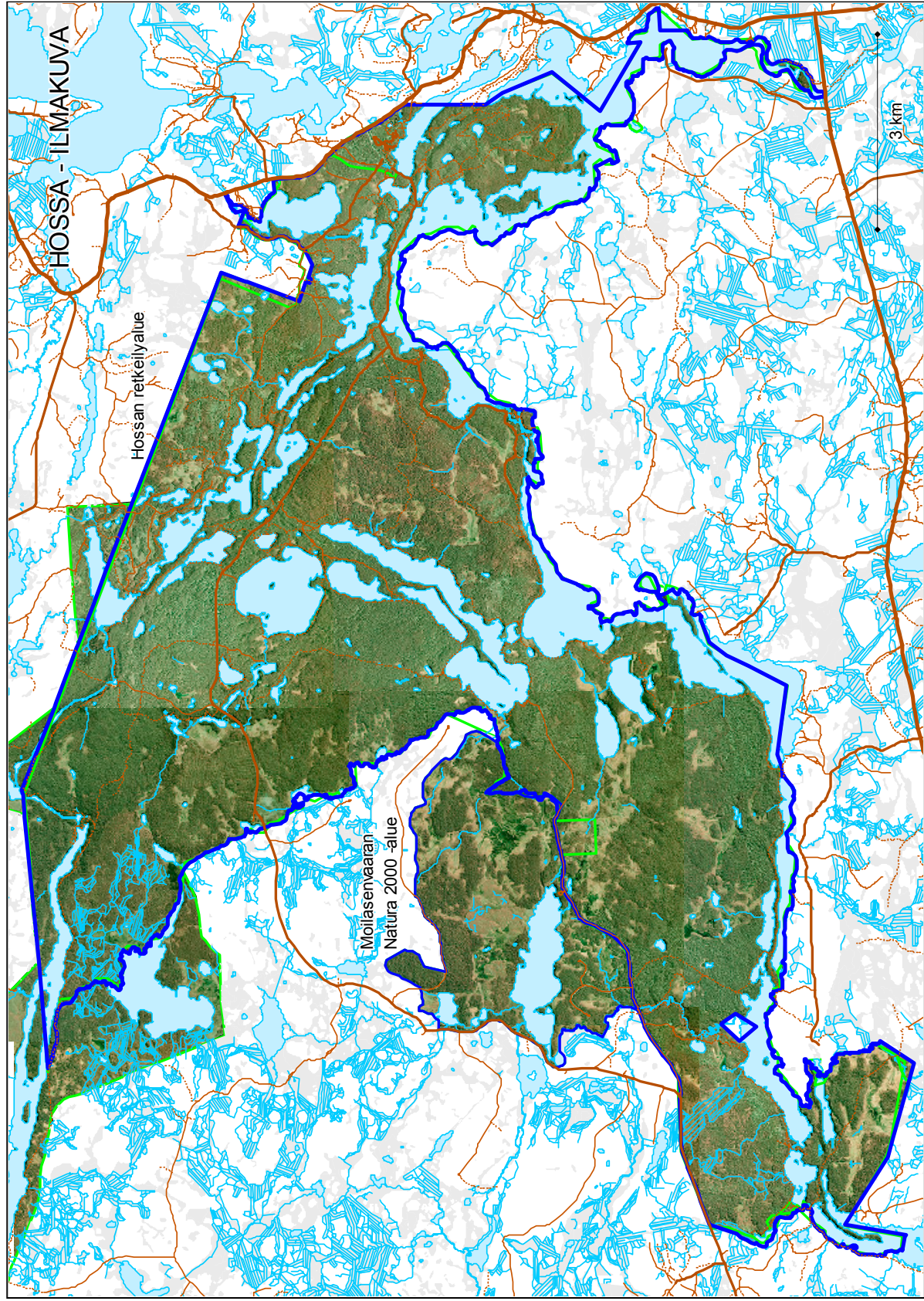
Harjualueen maa-aines on lajittunutta hiekkaa ja soraa. Paksuimmat kerrostumat ovat yli 50 m:n paksuisia. Moreenia on lähinnä 240 metrin yläpuolella ja alempana vaarojen itä- ja etelärinteillä. Moreeni on Hossassa yleensä varsin kivistä, hiekkamoreenia on vain paikoin.

2.3 Vesistöt

Alueella on runsaasti järviä, lampia, jokia ja puroja. Vesistöt kattavat kaikkiaan noin 20 prosenttia alueen pinta-alasta. Pääosa Hossan järvistä on niukkaravinteisia. Harjujaksoihin liittyvät järvet ovat hyvin kirkasvetisiä ja kasvillisuudeltaan niukkoja. Rantavyöhykkeet ovat hyvin kapeita ja metsä kasvaa usein rantaan asti. Varsinaista ranta- tai vesikasvillisuutta on hyvin vähän. Hiekka- ja sorarannat ovat tavallisia. Tummavetisiä, niukkaravinteisia suolampia alueella on vain muutama.

Hossan järvialue kuuluu Oulujärven vesistön latva-alueisiin. Retkeilyalueelle tulevat koillisesta Iijoen, luoteesta Somerjoen ja lounaasta Peranganjoen tuomat vedet. Ne kaikki laskevat Kenttjärven ja Hossanjärven kautta Hossanjokea pitkin etelään Kiantajärveen, joka laskee Emäjoen kautta Oulujärveen.

Vedet ovat puhtaat ja niissä on luonnontilaisia taimen- harjus- ja siikakantoja. Kalakanta ei kuitenkaan ole täysin luonnonvarainen. Hossanjokeen on tehty kalataloudellinen kunnostus uittoperkausten jälkeen. Kunnostus valmistui vuonna 1995, jonka jälkeen joessa on tehty säännöllistä kalaston seurantaa.

Kuva 3. Ilmavalokuva Hossan ja Moilasenvaaran alueista. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, 2006.

2.4 Luontotyytit ja lajisto

2.4.1 Metsät

Hossan alue kuuluu pohjoisboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen ja Kainuun–Koillismaan ylänköön. Alueen yleisilme on karu, metsät ovat valtaosin kuivahkoja mäntykankaita. Metsämaisemaa hallitsevat harjut ja niiden väliset suppalammet. Harjumetsät eivät poikkea kasvillisuudeltaan ympäröivistä kuivista ja kuivahkoista mäntykankaista. Varsinaisia harjukasveja tai -kasvillisuutta ei ole (taulukko 1).

Metsät muistuttavat rakenteeltaan luonnontilaisia. Ne ovat usein erirakenteisia, jossa puusto on vaihtelevan kokoista ja ikäistä. Lahopuuta on eri järeys- ja lahoasteisena. Aihkeja esiintyy lähes koko alueella. Puuston rakenteesta johtuen lahoppu on lähinnä mäntykeloa ja mäntymaapuuta. Mitatuilla kuviolla lahoppuuta oli keskimäärin 26,5 m³/ha. Lahoppuuta on yleensä mitattu kuviolla, joilla sitä on tavanomaista runsaammin. Moilasenvaaran alueella lahoppuun määrä on inventoitu lähes jokaisella metsämaan kuviolla.

Taulukko 1. Pinta-ala ja puusto pääryhmittäin. Taulukossa on mukana Hossan retkeilyalueen Naturaan kuuluvat alueet ja Moilasenvaaran Natura-alue.

Pääryhmä	Pinta-ala, ha	Puusto, m ³	Puusto, m ³ /ha
Metsämaa	6541,4	911 912	140
Kitumaa	521,9	10 330	20
Joutomaa	790,5		
Tiet	32,9		
Rakennettu maa	3,4		
Vedet	1917,6		
Yhteensä	9807,7	922 242	

Hossan ja Moilasenvaaran metsistä 47 prosenttia on tällä hetkellä iältään yli 120-vuotiaita (taulukko 2). Vuonna 1992 yli 120-vuotiaan metsän osuus oli 45 prosenttia. Puuston keskimääräinen tilavuus ja vanhojen metsien osuus on siis kasvanut. Edellisessä suunnitelmassa tilavuus oli keskimäärin 108 m³/ha, kun se nyt on noin 140 m³/ha.

Taulukko 2. Hossan retkeilyalueen metsämaan pinta-ala ja puusto ikäluokittain.

Ikä, v	Pinta-ala, ha	%	Puusto, m ³	m ³ / ha
0-20	68,3	1	688	33
21-40	248,7	4	12803	52
41-60	873,3	13	68171	78
61-80	765,8	12	77194	101
81-100	513,9	8	78325	152
101-120	496,8	8	79614	160
121-140	1114,4	17	209359	187
141-160	767,3	12	128447	168
161-180	515,6	8	83358	162
181-200	429,7	6	67282	157
201-220	729,3	11	103785	142
221-240	18,3	<1	2882	157
Yhteensä	6540,4	100	911912	

Hossan retkeilyalueen metsät ovat valtaosin kuivahkoja mäntykankaita (taulukko 3). Tuoreita kankaita on jonkin verran ja lehtomaisia kankaita hyvin vähän. Lehtipuustoa (koivua) on lähinnä vain tuoreilla kankailla. Purojen varsilla ja soihin rajautuvilla metsänreunoilla on niukasti haapaa ja raitaa. Moilasenvaarassa on enemmän kuusivaltaisia metsiä ja korpia kuin Hossassa.

Taulukko 3. Hossan retkeilyalueen metsämaan puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	Pinta-ala, ha	%	Puusto, m³	m³/ ha
Mänty	5529	84,5	765 869	138
Mäntyseka	650	9,9	94 653	145
Kuusi	127	2,0	13 842	109
Kuusiseka	224	3,4	36 724	163
Koivu				
Koivuseka	10	0,16	824	82
Yhteensä	6540	100,0	911 912	

2.4.2 Suot

Retkeilyalueen ja Moilasenvaaran pinta-alasta noin 15 prosenttia on suota. Alue kuuluu Kainuun aapasuovyöhykkeeseen. Suot ovat enimmäkseen tupasvilla- ja isovarpurämeitä sekä lyhytkortisia ja suursaraisia nevoja. Aapasoita on erityisesti Moilasenvaarassa. Laajin suo on Joutensuo Aittojärven koillispuolella. Varsinaisia lettoja ei alueella ole. Joutensuon laidoilla on kuitenkin lettorämettä ja lettonevaa.

Suot ovat pääasiassa luonnontilaisia. Ojituksia on tehty ainoastaan alueen pohjoisosassa yhteensä noin 80 hehtaarin alalla.

2.4.3 Natura-luontotyypit

Hossan Natura-alueelta on ilmoitettu taulukossa 4 esitetty luontodirektiivin liitteen I luontotyypit. Euroopan unionin erityisen tärkeät eli priorisoidut luontotyypit on merkitty tähdellä.

Taulukko 4. Hossan alueen Natura-luontotyypit.

Koodi	Luontotyyppi	Osuus alueen pinta-alasta, %
9010	Luonnonmetsät*	60
3110	Karut kirkasvetiset järvet	19
9060	Harjumetsät	7
7310	Aapasuot*	7
90D1	Puustoiset suot*	5
3160	Humuspitoiset lammet ja järvet	1
3260	Pikkujoet ja purot	0
7140	Vaihettumissuot ja rantasuot	0
7160	Lähteet ja lähdesuot	0
7230	Letot	0
8220	Kasvipeitteiset silikaattikalliot	0
8230	Kallioiden pioneerikasvillisuus	0
9080	Metsäluhdet*	0

Hossan Natura-alueen lukuja tarkasteltaessa on otettava huomioon, että luvut kattavat koko Natura-alueen (10 162 ha). Hossan retkeilyalueesta Natura-alueeseen kuuluu 8 835 ha (kokonaisala 8 952 ha). Hossan retkeilyalueen ja Moilasenvaaran Natura-alueen priorisoidut luontotyytit on esitetty kuvassa 4.

Moilasenvaaran Natura-alueelta on ilmoitettu taulukkoon 5 listatut luontodirektiivin liitteen I luontotyytit. Euroopan unionin erityisen tärkeät eli priorisoidut luontotyytit on merkitty tähdellä.

Taulukko 5. Moilasenvaaran alueen Natura-luontotyytit.

Koodi	Luontotyyppi	Osuus alueen pinta-alasta %
9010	Luonnonmetsät*	20
91D1	Puustoiset suot*	19
7310	Aapasuot*	16
3110	Karut kirkasvetiset järvet	10
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	2
7160	Lähteet ja lähdesuot	0
7140	Vaihettumissuot ja rantasuot	0

Boreaaliset luonnonmetsät

Boreaaliset luonnonmetsät on määritetty kuviokohtaisten tietojen ja kesällä 2001 tehdyn maasto-inventoinnin perusteella. Arvioinnissa on pyritty erottamaan boreaalisen luonnonmetsän kriteerit täyttävät metsät. Keskeinen kriteeri on puuston luonnontilaisuus (Airaksinen & Karttunen 2002). Muiden luontotyyppien osalta tehtiin maastoinventointeihin perustuvia tarkennuksia kesän 2003 aikana.

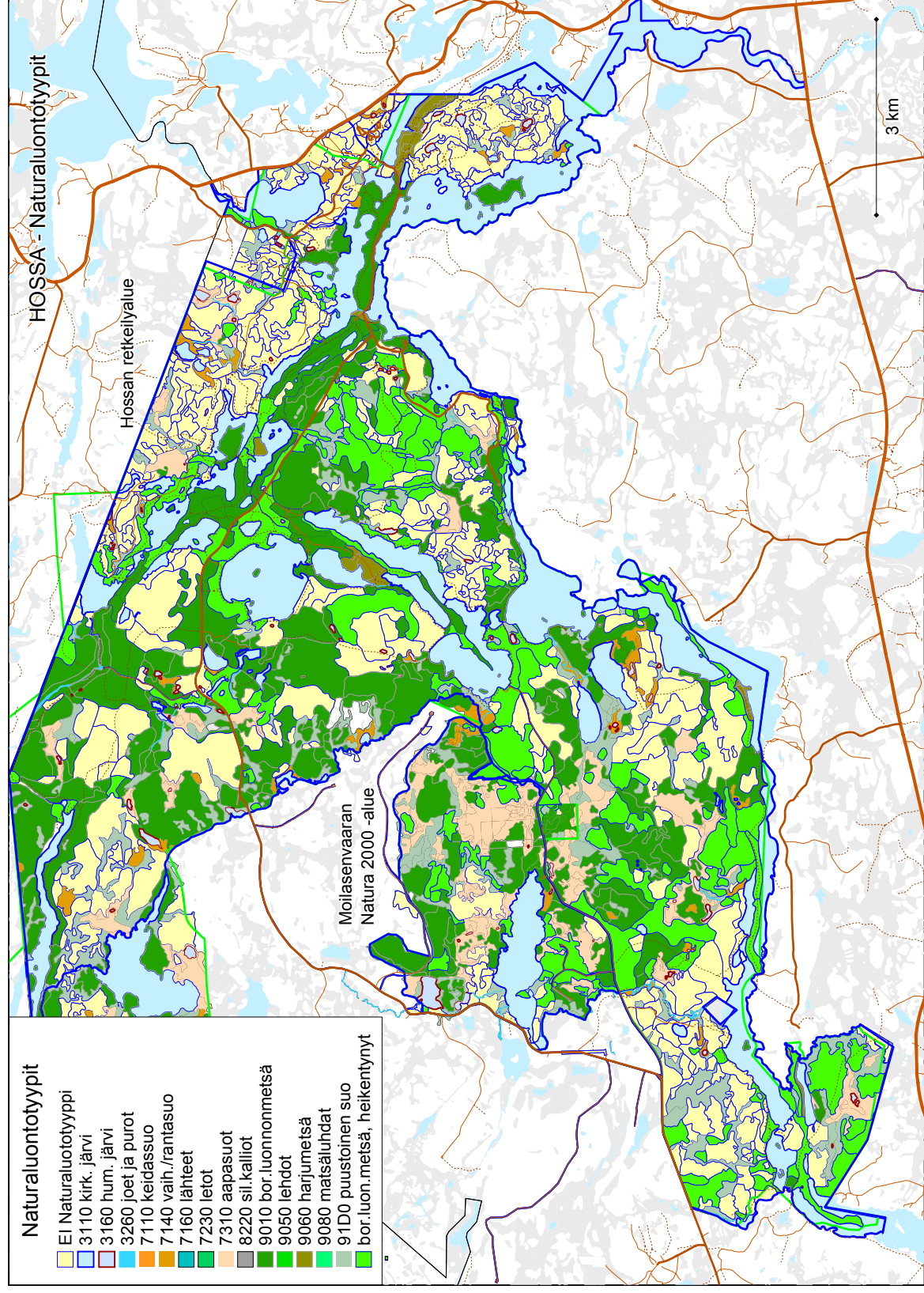
Hossan retkeilyalueella ja Moilasenvaarassa määritelmää on tulkittu niin, että metsikkö täyttää luonnontilaisuuden vaatimuksen, jos sekä puuston satunnainen jakautuminen että joku muu puuston luonnontilaisuutta kuvaava ominaisuus on selvästi havaittavissa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että boreaalisen luonnonmetsän luonnontilaisuuskriteeri voi täytyä myös kuviolla, joilla on tehty varovaisia maisemahakkuuta tai erityisohjeilla luontoarvot huomioonottavia hakkuuta. Samoin metsät, joissa on tehty varovaisia poiminta ja harsintahakkuuta, voivat täyttää boreaalisen luonnonmetsän kriteerit. Myös luonnontilaltaan erinomaiset varttuneet kasvatusmetsät, joiden valtapuusto on vähintään 85 prosenttia uudistusiästä, voivat olla boreaalista luonnonmetsää.

Kesän 2001 maastoinventoinneissa arvioitiin myös boreaalisen luonnonmetsän edustavuutta. Boreaalisen luonnonmetsän kuviot on jaettu erinomaisiin, hyviin ja merkittäviin (heikentyneisiin) luonnontilaisuuden ja edustavuuden perusteella (taulukko 6). Erinomaisia ovat kaikki kuviot, joilla on mitattu lahoppuuta yli 50 m³ ha. Lisäksi tähän ryhmään kuuluvat ne kuviot, jotka maasto-arvioinnissa arvioitiin hyvin luonnontilaisiksi. Luokkaan ”hyvä” kuuluvat metsät, jotka täyttäisivät myös alue-ekologisessa suunnittelussa käytetyt vanhojen metsien kriteerit. Lahoppuuta on yleensä yli 20 m³.

Luokkaan ”heikentynyt” (merkittävä) kuuluvat metsät, joissa on havaittavissa vain joitakin luonnonmetsän piirteitä. Lahoppuuta on jonkin verran, yleensä noin 10–20 m³. Metsätalouden jäljet ovat selvästi havaittavissa, mutteivät hallitsevasti.

Taulukko 6. Hossan retkeilyalueen ja Moilasenvaaran Natura-alueen boreaaliset luonnonmetsät.

Hossa	Pinta-ala, ha	Osuus kivennäis- maasta (5938 ha), %	Osuus retkeilyalueen pinta-alasta (8835 ha), %
Boreaaliset luonnonmetsät			
– Erinomainen	645		7
– Hyvä	1412		16
– Heikentynyt	1266		14
Yhteensä boreaalinen luonnonmetsä	3323	55,9	37
Moilasenvaara	Pinta-ala, ha	Osuus kivennäis- maasta (496 ha), %	Osuus Natura-alueen pinta-alasta (972 ha), %
Boreaaliset luonnonmetsät			
– Erinomainen	52		5
– Hyvä	250		26
– Heikentynyt	105		11
Yhteensä boreaalinen luonnonmetsä	407	82	42
Hossa ja Moilasenvaara yhteensä	Pinta-ala, ha	Osuus kivennäis- maasta (6434 ha), %	Osuus Natura-alueen pinta-alasta (9808 ha), %
Boreaaliset luonnonmetsät			
– Erinomainen	697		7
– Hyvä	1662		17
– Heikentynyt	1371		14
Yhteensä boreaalinen luonnonmetsä	3730	58	38

Kuva 4. Hossan retkelyalueen Natura-luontotyyppit, heikentyneet boreaaliset luonnonmetsät ja ei Natura-luontotyyppiä. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Metsähallitus 2006.

2.5 Direktiivilajit, uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Luontodirektiivin liitteen II lajit ovat Euroopan unionin tärkeinä pitämiä lajeja, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita (Natura 2000 -alueet). Hossan retkeilyalueella esiintyvät II liitteen lajeista ahma, susi, ilves, karhu ja saukko. Poronhoitoalueella susi ja ilves katsotaan kuuluvan liitteen V lajeiksi, jolloin niiden pyynti on säänneltyä ja sallittua myös Natura-alueilla.

Lintudirektiivin I-liitteeseen kuuluvista lintulajeista alueella esiintyvät ampuhaukka, helmipöllö, hiiripöllö, kalatiira, kapustarinta, liro, metso, palokärki, pikkulepinkäinen, pohjantikka, pyy, sinisuohaukka, suokukko, suopöllö ja vesipääsky.

Uhanalaisia alueella tavattuja lintulajeja ovat vaarantuneet (VU) ampuhaukka ja käenpiika sekä silmälläpidettävät (NT) pikkulepinkäinen, pohjantikka, sinisuohaukka, suokukko, metso, kuukkeli ja teeri. Suomen epävirallisiksi vastuulajeiksi nimettyjä lintulajeja alueella on tavattu yhteensä kymmenen: ampu- ja sinisuohaukka, helmi-, hiiri- ja suopöllö, metso, pohjantikka, kuukkeli, teeri ja valkoviklo.

Putkilokasvien osalta Hossan retkeilyalue on melko vähälajinen. Uhanalaisista putkilokasveista Somerjoen ja Hossanjärven rannoilla on tavattu ainoastaan lapinnuijasaraa.

Moilasenvaarassa on tehty syksyllä 1998 kääväkäsinventointi, jossa löytyi 11 uhanalaista kääväkäs-lajia. Näistä kolme lajia on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi: kalkkikäpää, sopulinkäpää ja lovikäpää. Muut löydetty uhanalaiset kääväkäs-lajit kuuluvat luokkaan vaarantuneet. Vaarantuneita ovat pursukäpää, erakkokäpää, sitruunakäpää, hentohaprakäpää, rustikka, lumokäpää, sirppikäpää ja pohjanrypykkä. Lisäksi alueella tavattiin kuusi silmälläpidettävää lajia, jotka ovat riekonkäpää, lohkokäpää, kituhaprakäpää, istukkakäpää, lamokäpää ja paperiludekäpää. Uhanalaisista ja silmälläpidettävistä lajeista on kaikkiaan 150 havaintoa. Runsaimpia olivat riekonkäpää (32 kasvupaikkaa), hentohaprakäpää (28 kasvupaikkaa) ja sirppikäpää (25 kasvupaikkaa) (Junninen 1998).

Kääväkäs-lajiston perusteella Moilasenvaaraa voidaan pitää luonnonsuojelullisesti hyvin arvokkaana alueena. Erityisesti männynlahopuujatkumo on hyvä; tätä osoittaa männyllä kasvavien riekonkäävän, hentohaprakäävän ja sirppikäävän esiintymien suuri määrä. Kalkkikäpää, joka on erittäin uhanalainen laji, on löydetty neljästä eri paikasta Moilasenvaaran alueelta. Alue on kalkkikäävän suojelun kannalta Kainuun tärkein (Ala-Risku 2002).

2.6 Historia

Hossan sijainti vesireittien varrella, riista sekä kalaisat vedet ovat aikoinaan houkuttelleet asukkaita alueelle. Ensimmäiset ihmiset ovat liikkuneet Hossassa pian jääkauden jälkeen. Lappalaiset asuttivat aikoinaan Hossaa, kunnes he väistyivät uudisasutuksen tieltä 1700-luvun alussa. Nimi Hossa tulee saamenkielisestä sanasta *huoš*, joka tarkoittaa kortetta.

Alueen vesireitit ovat olleet pääasiallinen kulkuväylä aina 1900-luvulle asti, jolloin aloitettiin maanteiden rakentaminen. Hossan kautta kulki vanha kauppa- ja vainoreitti Pohjanlahdelta Viinaan. Rappasotien aikana 1570–1595 sekä suomalaiset että rajantakaiset venäläiset ja vienalaiset tekivät ryöstö- ja hävitysretkiä toistensa asutuksille, minkä seurauksena suurin osa Suomussalmen asutuksesta tuhoutui. Myöhemmin reitti toimi lähinnä venäläisten kulkukauppiaiden kauppareittinä Suomen itsenäistymiseen ja rajan sulkemiseen saakka.

Maatalous on ollut Hossan ja koko Kainuun keskeinen elinkeino. Pelloilla viljeltiin ruista ja ohraa, jotka jauhettiin kotona käsikivillä tai vietiin jauhettavaksi vesimyllyyn. Myllyjä Hossassa on ollut kolme: yksi Lavajärvellä ja kaksi Lounatkoskella. Alueella viljeltiin myös naurista, hampua, pellavaa ja humalaa. Perunan viljely yleistyi vasta 1800-luvun lopulla. Karjaa laidunnettiin metsissä 1600-luvulta aina 1900-luvun alkuun asti. Heinää kerättiin talven varalle rantojen, jokivarsien ja soiden luonnonniityiltä. Kalastus ja metsästys ovat olleet merkittäviä elinkeinoja alueen väestölle.

Tervanpoltto oli vuosina 1850–1900 paikoin jopa alueen pääelinkeino. Tervan polttaminen jatkui hiljalleen vähentyen aina 1930-luvulle saakka. Terva kuljetettiin vesireittejä pitkin Ouluun. Puuta-varan hakkuut aloitettiin alueella 1860-luvulla. Hossan vesireiteillä on uitettu puuta 1950-luvulle saakka.

Retkeilyalueella oli Kiannan hoitoalueen suuria savottoja 1950-luvulla, joista ovat muistuttamassa Jatkonsalmen ja Tolosenvirran savottakämpät. Savottojen Ukkoherrana toimi metsäteknikko Urpo Huusko. Kiannan hoitoalueella toimi aluemetsänhoitajana E. V. Pokki. Pokki ja ylimetsänhoitaja Matti Anttinen Pohjanmaan piirikuntakonttorista olivat tuolloin eräänä kesänä laskeneet veneellä Perangan reitin 5-tieltä Hossaan ja päättäneet, että hakkuita ei uloteta vesistön rantametsiin. Vuonna 1971 aluemetsänhoitajaksi tuli Onni Kaukonen. Kaukonen huomasi alueen luonnonkauneuden ja retkeilijöiden tarpeet. Hän näki mahdollisuuden kehittää alueen retkeilyrakenteita (Väkevä 1983). Alueen hakkuutoiminta oli 1970-luvulla erittäin vähäistä. Retkeilyalueen metsissä tehtiin 1980-luvulla voimakkaampia harvennus- ja ylispuuhakkuita. Rytikankaan alueella (69 ha) suoritettiin kasvatushakkuita 1990-luvun alussa. Vuosina 1992–2001 kasvatushakkuita tehtiin kaikkiaan 321 hehtaarin alalla.

2.6.1 Retkeilypalveluiden historia

Alueella oli palvelurakenteita jo ennen kuin siitä perustettiin valtion retkeilyalue vuonna 1979. Taukopaikkoja, autiotupia ja polkuverkostoa oli rakennettu jo 1970-luvun alussa retkeilijöiden ja kalastajien käyttöön. Virkistyskalastusalueena Hossa on ollut jo 1960-luvulta lähtien. Alueelle ryhdyttiin rakentamaan retkeilyyn ja virkistyskalastukseen tarkoitettuja kämppejä 1980-luvun alussa. Ensimmäisinä valmistuivat Peurapirtti, Hirvastupa ja Iikoski. Rakentaminen oli voimakkainta 1990-luvun alussa. Retkeilyalueen opastuskeskus valmistui vuonna 1991 ja Karhunkainalon leirintäalue vuonna 1992. Hossan opastuskeskus liitettiin vuonna 1999 Metsähallituksen valtakunnallisen asiakaspalveluketjun pisteeksi ja nimettiin Hossan luontokeskukseksi. Vuosien 2000–2001 aikana luontokeskuksen tiloja laajennettiin asiakaspalvelun näkökulmasta. Alueen kehittämisen kannalta ratkaisevaa on ollut työvoimaviranomaisten myönteinen suhtautuminen palvelurakenteiden toteuttamiseen. Alueelle on saatu työllisyysrahoitusta rakentamiskohteisiin 1970-luvulta lähtien.

Luontokeskuksen vuotuinen kävijämäärä on arvioiden mukaan noin 40 000–45 000 kävijää. Koko alueella vierailee vuosittain noin 50 000–60 000 kävijää. Ulkomaalaisten kävijöiden osuus on noin 6–9 prosenttia.

2.6.2 Kulttuurihistorialliset kohteet

Värikallio: Hossan valtakunnallisesti arvokkain nähtävyys on kivikauden kampakeraamisen kulttuurin aikaiset Värikallion noin 3 500–4 500 vuotta vanhat kalliomaalaukset. Värikallio sijaitsee

Hossan retkeilyalueen luoteisosassa Somerjärven itäpään pohjoisrannalla. Seinämässä on maalauksia noin 10 metrin matkalla.

Kivikautiset asuinpaikat: Merkkejä kiviakauden aikaisesta asutuksesta on löydetty Lounajalta, Jatkonsalmelta ja Iijärveltä.

Lapinhaudat: Vanhasta lapinasutuksesta ovat vielä merkkeinä mm. Laukkujärvellä ja Joukovirralla olevat vanhat, lapinhaudoiksi kutsutut pyyntikuopat.

Vanhat porotalouden jäänteet: Retkeilyalueella on runsaasti merkkejä vuosisatoja vanhasta poronhoitoperinteestä. Talassalmessa ja Lounajalla on pororysiä, joilla on pyydetty poroja merkintäaikana. Merkitsemiseen on käytetty myös Kokalmuksen ja Lounajan porotalleja, joihin porot menevät räkkäaikana hyönteisiä ja hellettä pakoon. Honkavaarassa on jäljellä vanha erotusaita. Uudempi erotusaita sijaitsee Valkeisenkankaalla.

Lounatkosken mylly: Alueen kolmesta vanhasta myllystä Lounatkoski toimii nykyisin nähtävyytenä ja sitä käytetään myös alueen ohjelmapalvelutoiminnassa.

1950-luvun savotat: Savottakämppien raunioita on yhä nähtävissä eri puolilla retkeilyaluetta. Vuokrauskäytössä oleva Jatkonsalmen kämppäkartano on vanha savottakämppä. Lavajärven ja Puukkojärven autiotuvat ovat vanhoja savottasaunoja, joista Puukkojärven tuvassa on alkuperäistä enää muutama hirsikerta.

Uittopatojen jäänteitä on edelleen Somerjoella, Lounatkoskella ja Iso-Kukkurilla. Uittojohteita on Lounatkoskella ja Somerjoella. Lounatkosken vuokrakämppä ja Kukkurin autiotupa ovat vanhoja uittokämppejä. Vesireittien perkaamisen jälkiä näkyy parhaiten Lounatkoskella. Vanhoja uittolaitteita on kunnostettu ja perattuja koskia kivetty paremmin arvokaloille sopiviksi.

Maatalous: Heinää kerättiin aikoinaan talven varalle rantojen, jokivarsien ja soiden luonnonniityiltä. Näiltä ajoilta alueella on vieläkin muistona suovanpohjia, niittysaunojen raunioita ja niitylatoja esimerkiksi Aittojoella, Rytipuruolla ja Talassalmessa.

Tervanpoltto: Retkeilyalueella on yhä jäljellä kymmeniä tervahaudan pohjia muun muassa Perangan reitin varrella, Kokalmuksella ja Iikoskella.

2.7 Nykyinen käyttö

Hossan keskeisiksi toimintalinjoiksi on määritelty luonto- ja liikuntamatkailu, yritys- ja kannustematkailu sekä kokouspalvelut ja kulttuuriohjelmat. Tavoitteena on ohjelmapalvelujen monipuolistaminen, majoituskapasiteetin ja majoitusvuorokausien lisääminen sekä laadun kohottaminen. Alueelle laaditaan laatua ja ympäristöä kunnioittava matkailun ympäristöohjelma. Hossan tunnettavuutta ja houkuttelevuutta pyritään lisäämään tehostamalla koti- ja ulkomaanmarkkinointia.

2.7.1 Retkeily ja virkistys

Hossan luontokeskus

Luontokeskus sijaitsee Jatkonsalmentien varressa Öllörin rannalla. Rakennus valmistui vuonna 1991 ollen Suomen ensimmäinen valtion retkeilyalueen opastuskeskus. Vuonna 1999 keskus liitettiin osaksi Metsähallituksen asiakaspalveluketjua ja samalla nimi muutettiin Hossan luontokeskukseksi.

Rakennuksessa on Metsähallituksen palvelupisteen lisäksi näyttelytila, auditorio-kokoustila, kahvila-ravintola, elintarvikemyymälä, toimistotila sekä huoltotilat. Talvella 2001/2002 valmistui Hossan alueen historiaa esittelevä näyttely. Historian lisäksi näyttelyssä kerrotaan kuvin ja tekstein Hossan retkeilyalueen tarjonnasta.

Luontokeskus on alueen opastuksen ja neuvonnan pääkohde. Lisäksi siellä myydään ja esitellään Metsähallituksen tuotteita ja palveluita. Keskuksesta voi vuokrata veneitä, kanootteja, kajakkeja, retkeily- ja kalastusvälineitä sekä ostaa lupia. Lupia voi ostaa myös luontokeskuksen ulkopuolella sijaitsevasta automaatista. Luontokeskuksessa on Karhunkainalon leirintäalueen ja Seipiniemen leirialueen vastaanotto.

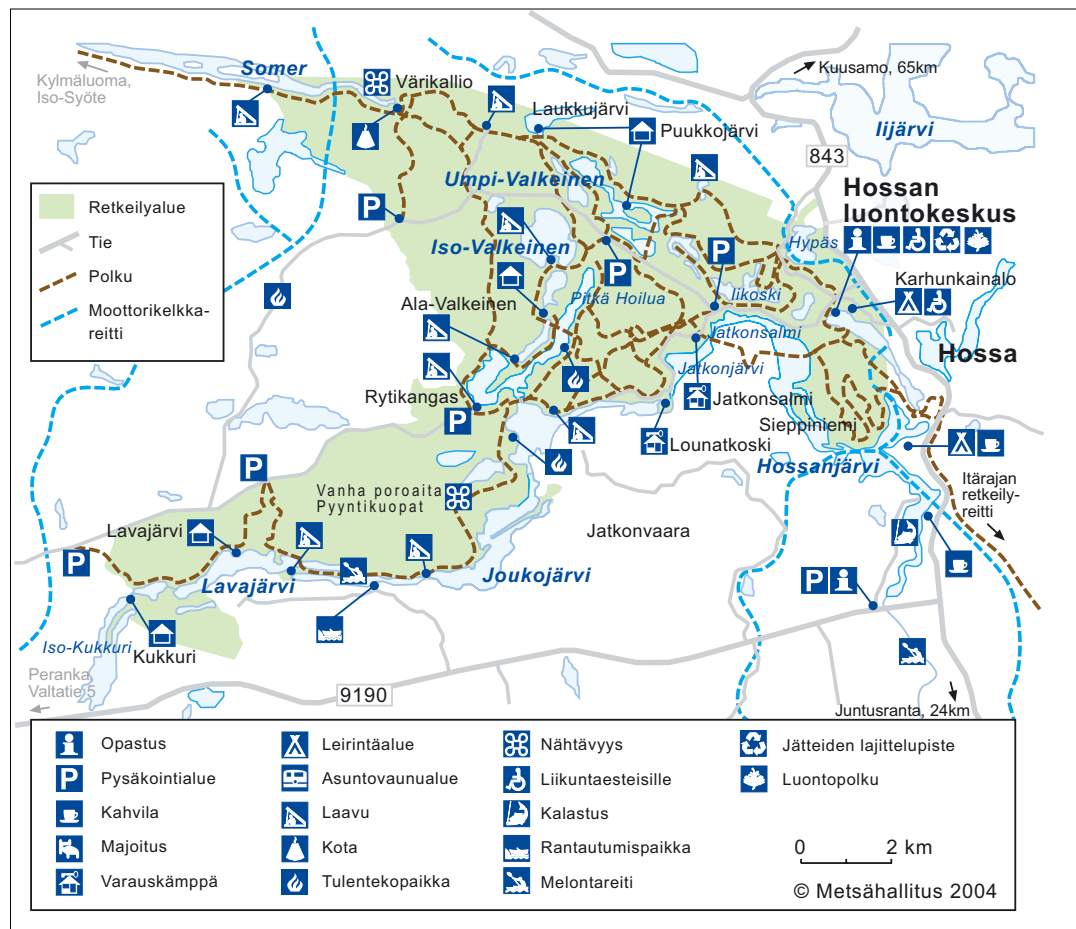
Liikkuminen ja retkeilyreitit

Liikkuminen jokamiehenoikeuksien nojalla on sallittua koko retkeilyalueella. Onkiminen ja pilkkiminen ovat osittain luvanvaraisia. Retkeilyalueella on maastoliikenne kielletty lukuun ottamatta maastoliikennelain 4. §:ssä lueteltuja poikkeuksia. Moottorikelkkaa tms. voidaan käyttää alueen hoitoon ja opastukseen liittyvissä töissä. Metsähallitus voi myöntää lyhytaikaisen maastoliikenneluvan harkintansa mukaan.

Hossan retkeilyalueella on yhteensä noin 90 km patikkapolkuja. Lisäksi retkeilyalueelta on yhdysreitit Kylmäluoman retkeilyalueelle (30 km) ja sieltä edelleen Taivalkoskelle, Iso-Syötteelle ja UKK-reitille. Hossasta etelään ovat valtakunnan rajan läheisyydessä kulkevat Itärajan kesä- ja talviretkeilyreitit. Itärajan kesäretkeilyreitti (162 km) jatkuu itäisen UKK-reitin nimellä Kuhmoon ja Hiidenportin kansallispuiston kautta Valtimolle yhtyen UKK-reittiin. Hiihtäjille ja koiravaljaakoille tarkoitettu talviretkeilyreitti on pituudeltaan noin 150 km. Talviretkeilyreitti myötäilee Suomussalmen kunnan alueella kesäretkeilyreittiä. Retkeilyalueella on useita eripituisia ja varustetasoltaan erilaisia retkeilyreittejä (kuva 5)

- Huosiusjärven polku 7,5 km: Reitti kulkee Huosiusjärven ympäri yhdistäen toisiinsa Huosivirran pysäköintialueen ja Iikosken. Reitistä on yhteys luontopolulle, luontokeskukseen, Hossan kylälle (4,7 km) ja Itärajan retkeilyreitille.
- Laukkujärven polku 13,5 km: Huosivirta–Laukkujärvi–Puukkojärvi–Torkonluikkea–Huosivirta.
- Järvien polku 20,0 km: Huosivirta–Saarihoilua–Valkeisen tie–Kokalmus–Jatkonvaara / Lounaja–Tolosenvirta–Huosivirta.
- Jatkonvaaran polku 3,5 km: Jatkonsalmi–Jatkonvaara–Jatkonsalmi.
- Pitkä-Hoiluan polku 4,5 km: Lounaja–Iso-valkeinen; Järvien polun oikopolku.
- Perangan polku 21,0 km: Lounaja–Perangan reitti–Aittojoki–Kukkuri–Peranka, yhteys Lehtovaaran tielle.
- Valkeisen polku 8,0 km: Laukkusalmi–Lihapyörre–Valkeisen tie–Kokalmus

- Väräkallion polku 8,0 km: Lihapyörre–Ala-Ölkky–Väräkallio–Lihapyörre. Ala-Ölkyltä polku-yhteys Julma-Ölkylle n. 2 km. Väräkallion polulta erkanee vaativa yhdyspolku Kylmäluoman retkeilyalueelle (n. 30 km).
- Julma-Ölkyn polku 5,0 km: Lihapyörre–Julma-Ölkyn kahvila/venekuljetuksen lähtöpaikka. Polku erkanee väräkallion polusta.
- Kukkuri–Peranka -polku 9,5 km: Kukkuri–Hevonperseenmutka–Peranka.
- Luontopolku 3,0 km: Luontopolulla on yhteensä 19 kohdeopastetta, joiden aiheet liittyvät paikalliseen luontoon, kulttuuriin ja historiaan. Erikoisuutena on kasvillisuuskoeala. Polusta yhden kilometrin osuus on kuljettavissa pyörätuolilla. Tällä osuudella on mm. laavu, sadekatos, nuotio-, taukopaikka ja laitureita (4 kpl).

Kuva 5. Hossan retkeilyalueen nykyiset retkeilypalvelut ja -reitistö. © Metsähallitus 2006.

Hiihtoreitit

Retkeilyalueella on noin 60 km koneellisesti kunnossapidettäviä hiihtolatuja. Latujen ylläpidosta vastaavat osin matkailuyrittäjät, osin Metsähallitus. Luistelulatureitit ovat yhteydessä toisiinsa ja luontokeskukseen. Ympyräreittejä ovat seuraavat:

- Hossan kylän valaistu latu 2 km: ympyräreitti perinteiseen ja luisteluhiihtoon
- Seipiniemen latu 10 km: Perinteisen ja luisteluhiihdon latu, josta on yhteys Metsähallituksen ylläpitämiin perinteisen hiihtotavan latuihin ja luontokeskukselle
- Nallen latu 2 km: Luontokeskukselta lähtevä latu perinteiseen ja luisteluhiihtoon

- Jatkonvaaran reitti 12 km: Jatkonvaara–Saari-Hoilua–Muikkupuro–Ala-Valkeinen–Tolosenvirta–Lountakoski–Jatkonvaara retkilatu (reitiltä on yhdyslatu luontokeskukselle, 5 km)
- Jatkonvaaran latu 4 km
- Hossan Väräkallio–Hossa latu 29 km.: Luontokeskus–Jatkonsalmi–Saari-Hoilua–Umpi-Valkeinen–Väräkallio–Laukkujärvi–Kangaslammit–Luontokeskus. Vaihtoehtoinen reitti Väräkalliolle kulkee Tolosenvirran ja Ala-Valkeisen kautta (+ 5,0 km)

Vesiretkeilyreitit

Hossa on Suomen parhaita vesiretkeilyalueita. Sopivia reittejä löytyy niin aloittelijalle kuin kokeneellekin kulkijalle. Järvet ovat kapeita ja kosket Lounatkoskea lukuun ottamatta suhteellisen helppoja. Kämpät ja suurin osa taukopaikoista ovat vesireittien varsilla.

Perangan reitti (75 km) on alueen päävesistöreitti, joka lähtee Perankajärveltä tai Kukkurista Hossaan ja Hossanjokea Kiantajärvelle. Kokonaispituudesta järviä on 30 kilometriä ja putousta 42,4 metriä. Someronjoen ja Iijärven reitit ovat molemmat alle 10 km:n mittaisia. Reitit kulkevat Julma-Ölkyltä tai Iijärveltä Hossaan.

Moottorikelkkaurat sekä koira- ja porovaljakkoreitit

Alueen pohjois-, itä- ja länsirajojen ulkopuolella kulkee luontokeskuksen kautta menevät yleiset moottorikelkkaurat. Urilta on järjestetty yhteys alueen keskeisimmille vuokrakämpille. Urien kunnossapidosta vastaa talvisin moottorikelkkapooli.

Retkeilyalueella ei ole merkittyjä safarireittejä koira- ja porovaljakoille. Hossan kylältä, retkeilyalueen itälaidalta, on yhteys koiravaljakoille ja hiihtäjille tarkoitetulle Itärajan talviretkeilyreitille.

Nuotiopaikat, Laavut, kodat ja keittokatokset

Retkeilyalueen reittien varsilla on yhteensä 25 nuotiopaikkaa. Lähes kaikkien varustuksena on nuotiokehä, liiteri ja käymälä.

Alueella on yhteensä kaksitoista laavua, yksi kota ja yksi taukokatos. Kyseisten taukopaikkojen yhteydessä on liiteri ja käymälä. Iikosken taukopaikan varustukseen kuuluvat puulämmitteisellä hellalla, pöytäpenkeillä ja polttopuuvarastolla varustettu ruokailukatos sekä kaksi nuotiopaikkaa ja käymälää. Taukopaikan rakenteissa on huomioitu liikuntarajoitteiset.

Autiotuvat ja telttailualueet

Retkeilyalueella on viisi autiotupaa: Puukkojärvi, Laukkujärvi, Ala-Valkeinen, Kukkuri ja Lajajärvi. Tuvat ovat 3–7 hengen tupia, joiden varustuksena on kamiina, liiteri, käymälä ja nuotiokehä.

Jatkonjärven telttailualue pitää sisällään viisi nuotiopaikkaa, kaksi puuliiteriä, pöytäpenkkejä, kaksi käymälää ja ekopisteen. Alue on maksuton. Iikosken alue on poistettu leiriytymiskäytöstä keväällä 2001.

Seipiniemen alue

Seipiniemi on ryhmille tarkoitettu leirialue Hossanjärven rannalla. Kesällä 2002 alueen rakenteita muutettiin palvelemaan ohjelmapalveluyritysten tarpeita. Alue on mitoitettu 50 henkilölle. Alueella on yhdistetty savusauna ja ruokailutila, laavu, nuotiopaikka, keittokatos (puuhella, tiskialtaat, vesipumppu), kellari, kaivo, käymälät, ekopiste, laiturit, ”ulkoauditorio”, lipputangot, lentopallokenttä ja kuusi puualustaista puolijoukkueeteltapaikkaa. Alueella on huomioitu liikuntarajoitteiset.

Venevalkamat, vesillelaskupaikat ja sukellustoiminta

Retkeilyalueella on kaksi venevalkamaa, Iso-Valkeinen ja Saari-Hoilua. Veneensäilytysmahdollisuus Metsähallituksen luvalla seuraavissa paikoissa: Hossanjärvi (papiinpetäjä), Lavajärvi, Nimettömänkosen yläpuolella ja Pikku Nimetön.

Veneiden vesillelaskupaikkoja ovat Lihapyörre, Tolosenvirta, Pitkä-Hoilua, Nimettömänkosi, Pikku Nimetön, Hossanjärvi ja Niskakoski.

Retkeilyalueella sijaitseva Öllöri-järvi (syvyys 37 m) täyttää kansainväliset luokkasukellusvaatimukset. Sukeltajille on rannassa huoltorakennus, pukujen ja välineiden huoltohuone sekä kompressorihuone. Myös Kenttjärvellä ja Jatkonjärvellä voi Metsähallituksen luvalla harrastaa sukelluskalastusta.

Erityisryhmien palvelut

Hossan retkeilyalueella on useita kaikille soveltuvia palveluita. Luontokeskuksen tiloissa on huomioitu pyörätuolilla liikkuvat. Muita pyörätuolilla saavutettavia kohteita ovat luontokeskuksen läheisyydessä oleva luontopolku rakenteineen (kilometri luontopolkua, suuri laavu, sadekatos, nuotio- ja taukopaikka sekä neljä laituria), neljä vuokrakämpää, laiturit kalastusta ja veneeseen menoa varten, Seipiniemen leirialue, Karhunkainalon leirintäalue, Iikosken taukopaikka, Jatkonsalmen kämpäkartano sekä Öllörin uinti- ja sukelluspaikka.

Tiet ja pysäköintialueet

Pääasiallinen kulkureitti retkeilyalueelle on Hossan kylän suunnalta tuleva päällystetty maantie numero 919. Alueen pääpysäköintialue on luontokeskuksella. Retkeilyalueen sisällä on yhteensä noin 20 pysäköintialuetta. Retkeilyalueen sisällä olevia teitä ovat seuraavat:

- Jatkonsalmentie, Karhunkainalonlta Jatkonsalmelle menevä öljysorapintainen tie
- Tolosenvirrantie, jatkuu Jatkonsalmelta eteenpäin sorapintaisena Tolosenvirrälle asti
- Pistonlehdontie, öljysoratieltä ennen Jatkonsalmea eroava sorapintainen, Piston kylän kohdalle 5 -tielle menevä tie
- Iikosken tie, Karhunkainalon risteuksen kohdalla Iikoskelle menevä tie.

Huolto

Retkeilyalueen hoidosta ja huollosta vastaa Metsähallitus. Retkeilyrakenteiden huoltotehtävien hoidossa työvoimatoimiston osoittamalla palkkaperusteisella työvoimalla on keskeinen merkitys. Vuokrakämppien huolto hoidetaan huoltopalveluyrittäjien kautta.

Jätehuollossa painotetaan kävijöiden omatoimisuutta. Kävijöitä ohjataan tuomaan kierrätettävät jätteet pois luonnosta ja lajittelemaan ne sitä varten rakennetuissa ekopisteissä, jotka sijaitsevat luontokeskuksella ja Jatkonjärvellä.

2.7.2 Kalastus ja metsästys

Hossan virkistyskalastusalueutta kutsutaan ”kalamiehen paratiisiksi”. Alueella on yhteensä 130 järveä ja lampea yhdysjokineen. Luontaisesti alueen vesissä elävät mm. hauki, ahven, siika, muikku, järvitaimen, harjus ja särkikalaja. Metsähallitus hoitaa vesiä istuttamalla sekä pienpoikasia että pyyntikokoisia kaloja. Hossanjoki on jaettu perhokalastusalueeseen ja viehealueeseen. Liikuntarajoitteisilla on mahdollisuus kalastaa Jatkonsalmella, Huosiuslammessa, Öllörillä sekä Pitkä-Hoilualla. Hoiluajärvi soveltuu erityisesti vetouisteluun. Öllörillä, Kenttijärvellä ja Jatkonjärvellä voi harrastaa sukelluskalastusta.

Alueella saa kalastaa ainoastaan Metsähallituksen luvalla. Lupia myydään Hossan luontokeskuksessa, lupa-automaatissa ja osassa alueen yrityksissä. Virkistyskalastusalueelle myydään vuosittain noin 10 000 kalastuslupaa. Kalastuslain 8§:n vapaa onginta, pilkintä ja läänikohtainen viehelupa eivät ole voimassa Keihäslammessa, Huosilammessa, Kirkasvetisellä, Hossalaislammeissa ja Umpi-Valkeisella.

Retkeilyalueen tavanomaisia riistaeläimiä ovat hirvi, jänis ja kana- sekä vesilinnut. Metsähallituksen pienriistan metsästyslupia myydään alueelle rajoitetusti. Alueelle myydään hirven viikkolupia ja järjestetään ohjattuja metsästyspaketteja.

2.7.3 Luontomatkailu, ohjelmapalvelut ja maksulliset palvelut

Vuokrakämpät

Alueella on kahdeksan Metsähallituksen vuokrakämppeä. Vähintään kamiinalla, kaasupalolla ja -liedellä varustettuja eräkämppejä ovat Lounatkoski, Huosiusjärvi, Iikoski, Peurapirtti ja Hirvas-tupa. Tolosenvirta on sähköllä ja muilla mukavuuksilla varustettu lomakämppeä. Jatkonsalmen kämppäkartanon päärakennus ja Teräväpää soveltuvat ryhmämajoituksiin. Vuokrakämppeiden käyttöasteet ovat kesällä keskimäärin 90 prosenttia ja koko vuoden ajalla lähes 50 prosenttia.

Karhunkainalon leirintäalue

Karhunkainalon leirintäalue valmistui vuonna 1992. Leirintäalueeseen kuuluu neljä mukavuuksin varustettua lomakämppeä: Karhu, Hunajatassu, Mesikämmen ja Metsänkuningas. Asuntovaunuille on 39 sähköllistä ja 15 sähkötöntä paikkaa.

Leirintäalueelle vuonna 1993 rakennettu huoltorakennus sisältää saunan, peseytymistilat, wc:t, pyykinpesuhuoneen, kuivurin, minikeittiön ja ruokailutilan, lastenhoituhuoneen, suksienvoiteluhuoneen, kemiallisen wc:n tyhjennyspaikan ja jätehuoltopisteen. Alueella on kolme grillikatosta ja tulipaikka, uimaranta, sulkapallokenttä, Nallenpolku sekä koirien ulkoilutusalue. Lapsia varten alueella on kiipeilypaikka ja kalalampi. Öllörin rannassa on tilaussauna.

Ohjelmapalvelut ja välinevuokraus

Luontomatkailuyritysten ohjelmapalvelutarjontaan kuuluvat mm. kalastus, metsästys, koiravaljakko- ja moottorikelkkasafarit, melontaretket, vaellukset kävelen, hiihtäen ja lumikenkäillen sekä suurpetojen valokuvaus. Luontokeskuksesta voi vuokrata kalastusvälineitä ja erilaisia retkeilyyn liittyviä varusteita.

Kaavoitus ja vuokratontit

Retkeilyalueen sisälle ei ole laadittu yleis-, asema- tai rantakaavoja.

Retkeilyalueelta on vuokrattu kaksi tonttia yksityishenkilöille, tontti IVO:lle ja tontti Hossan Hoikka Oy:lle. Kaikilla neljällä tontilla on lomamökit.

2.7.4 Metsätalous ja porotalous

Viimeisen kymmenvuotiskauden aikana alueen metsänkäyttö on ollut vähäisempää kuin aikaisemmassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa on määritetty. Hakkuusuunnitteksi puisto-osalle oli laadittu 5000 m³/v. Vuonna 1992 hakkuusuunnite pienennettiin 2000 m³/vuosi.

Viimeisen kymmenvuotiskauden aikana retkeilyalueelta on hakattu puuta noin 17500 m³. Hakkuut ovat olleet harvennus- ja väljennyshakkuita. Puutavaran kuljetus on suoritettu lumen aikaan. Taimikonhoitotöitä on viimeisellä kymmenvuotiskaudella suoritettu 50 ha alalla. Leimikkokohtaisesti on ollut erillisiä korjuuohjeita (liite 3).

Alue on perinteisesti ollut tärkeä porojen laidunnusalue. Retkeilyalue kuuluu Hossa-Irnin paliskuntaan. Kirkasvetisen ja Iso-Valkeisen järvien välissä Valkeisenkankaalla on poroerotusaita.

2.7.5 Käyttäjätyytyväisyys ja nykyisen käyttäjäkunnan profiili

Hossan retkeilyalueelle tehtiin kävijätutkimus huhti-syyskuun välisenä aikana vuonna 2001. Kyselyyn vastanneista oli miehiä 60 prosenttia ja naisia 40 prosenttia. Vastaajien keski-ikä oli 44 vuotta. Kävijöistä 33 prosentilla koulutuspohja oli opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto, toiseksi yleisimmän ryhmän muodostivat ammattikoulun käyneet (31 %). Yliopiston tai korkeakoulun suorittaneita oli noin 16 %.

Vuonna 2001 retkeilyalueelle saapuneista matkailijoista suurin osa (noin 33 %) oli Oulun läänistä. Toiseksi eniten noin 26 prosenttia saapui Länsi-Suomen läänistä ja kolmanneksi eniten eli joka neljäs kävijä saapui Etelä-Suomen läänistä. Ulkomaalaisten osuus matkailijamäärästä oli noin 4 prosenttia. Eniten kävijöitä tuli Suomussalmen kunnan alueelta (7,6 %). Vierailijoista 6 % oli lähitöisin Helsingistä, 5,7 % Oulusta ja 4,6 % Kajaanista.

Kävijöistä 84 prosenttia tuli alueelle keskimäärin 3–4 vuorokaudeksi. Suosituin yöpymismuoto oli asuntovaunu/-auto (31 %). Vuokrakämpissä yöpyi noin 22 prosenttia, lähialueen lomamökeissä 16 prosenttia. Teltassa, laavussa tai autiotuvissa yöpyi yhteensä noin 20 prosenttia vierailijoista. Yli puolet vastaajista ilmoitti Hossan retkeilyalueen olevan matkan ainoa tai tärkein kohde. Kävijöistä yli kolmannes ilmoitti Hossan yhdeksi matkan suunnitelluista kohteista. Vilkkaimmat kuukaudet olivat heinä- ja elokuu. Yleisin kulkuneuvo oli oma auto (68 %), matkailuauto tai asuntovaunu.

Aktiviteeteista suosituin on kalastus. Miehet harrastavat eniten kalastusta ja kävelyä/lenkkeilyä. Naiset harrastavat eniten kävelyä/lenkkeilyä ja luonnon tarkkailua. Muita aktiviteettejä ovat mm. retkeily, eväsretket, luontokeskuksessa käynti, tutustuminen luontopolkuun, tutustuminen näytteilyyn, marjastus, luontokuvaus, lintuharrastus, telttailu, melonta ja soutelu. Talvella kalastuksen lisäksi harrastetaan mm. maastohiihtoa retkiladulla ja moottorikelkkailua. Käynnin tärkeimpänä tarkoituksena pidetään rentoutumista, maisemia, oloa poissa melusta ja saasteista, luonnon kokemista ja henkistä hyvinvointia. Vähiten tärkeinä pidettiin tutustumista uusiin ihmisiin ja jännityksen kokemista alueella.

Vastaajista 80 prosenttia ilmoitti käyneensä Luontokeskuksessa. Nähtävyyksistä suosituin oli Värikallio, jonka kolmannes ilmoitti kuuluvan käyntikohteisiinsa. Retkeilyalueen ulkopuolella sijaitseva Julma-Ölkky oli seuraavaksi suosituin käyntikohde. Muita kohteita olivat mm. kalavedet ja -lammet, Pitkä-Hoilua, Iikoski, Huosilampi, Kirkasvetinen ja luontopolku.

Alueeseen ja sen palveluihin oltiin huomattavan tyytyväisiä. Kaikki palvelut saivat asteikolla 1–5 (erittäin huono–erittäin hyvä) keskiarvokseen vähintään arvon 4. Erityisesti maiseman vaihtelevuutta ja virkistysympäristön viihtyvyyttä arvostettiin korkealle. Palveluista pysäköintipaikat, taukopaikat, polttopuut, polku- tai latuverkosto, luontokeskuksen palvelut ja luontokeskuksen kahvila saivat parhaat arvot. Kävijät havaitsivat alueella vieraillessaan erittäin vähän häiriötekijöitä. Kävijät olivat erittäin tyytyväisiä kalastuslupien saatavuuteen; myös kalastusjärjestelyihin yleisesti ottaen oltiin melko tyytyväisiä. Sen sijaan saalisvarmuuden koki heikoksi lähes puolet kävijöistä.

Vastaajista 42 prosenttia piti Hossan retkeilyaluetta valtakunnallisesti tunnettuna kohteena. Hossan nykytilaan oli melko tyytyväisiä peräti 85 prosenttia kävijöistä. Alueen kehittämiseen suhtaututtiin ristiriitaisesti: aluetta haluttiin toisaalta hyödynnettävän tehokkaammin ja palveluita monipuolistettavan, mutta kävijämäärän ei haluttu kuitenkaan kasvavan. Vain viidennes vastaajista suhtautui myönteisesti kävijämäärän lisääntymiseen. Vastauksista voi tehdä sen johtopäätöksen, että alueen halutaan säilyvän rauhallisena ja erämaisena, mutta palveluita halutaan kehitettävän tasokkaiksi ja nykyvaatimusten mukaisiksi.